

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

MUSIEK V2

FEBRUARIE/MAART 2016

MEMORANDUM

PUNTE: 30

Hierdie memorandum bestaan uit 22 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings:
AFDELING A (Gehoor) (10)
AFDELING B (Herkenning) (12)
AFDELING C (Vorm) (8)
2. VRAAG 1, VRAAG 2, VRAAG 3 en VRAAG 7 is verpligtend.
3. Beantwoord VRAAG 4 (Westerse Kunsmusiek (WKM)) ÓF VRAAG 5 (JAZZ) ÓF VRAAG 6 (Inheemse Afrika-musiek (IAM)).
4. Skryf al jou antwoorde op hierdie vraestel. Gebruik potlood vir musieknotasie en blou of swart ink vir die ander antwoorde.
5. Hierdie eksamen sal geskryf word terwyl die kandidate na 'n CD luister.
6. Die musikonderwyser van die sentrum moet die eksamen in die teenwoordigheid van die toesighouer afneem.
7. Die laaste bladsy van hierdie vraestel is manuskrippapier wat vir rofwerk bedoel is. Die kandidaat mag die bladsy verwyder.
8. Kandidate mag vir die duur van die eksamen nie toegang tot enige musiekinstrument hê nie.
9. Skryf netjies en leesbaar.

INSTRUKSIES AAN DIE PERSOON WAT MET DIE KLANKAPPARAAT WERK

1. Die instruksies vir die musikonderwyser verskyn in raampies.
2. Elke musiekuittreksel (snit) moet die vereiste getal kere wat in die vraestel gespesifiseer is, gespeel word.
3. Laat genoeg tyd tussen snitte toe sodat kandidate tyd het om te dink en hul antwoorde neer te skryf voordat die volgende snit gespeel word.
4. Die nommer van die snit moet elke keer duidelik aangekondig word voordat dit gespeel word.
5. Indien 'n skool meer as een stroom (Westerse Kunsmusiek (WKM), JAZZ, Inheemse Afrika-musiek (IAM)) aanbied, moet die volgende riglyne gevolg word:
  - Elke stroom moet die eksamen in 'n aparte lokaal skryf.
  - Elke lokaal moet met geskikte klanktoerusting toegerus wees.
  - Elke lokaal moet sy eie CD met musiekuittreksels ontvang.
  - 'n Toesighouer moet in elke lokaal teenwoordig wees.
  - Die snitte moet soos volg gespeel word:
    - WKM-kandidate: Snit 1–20 en Snit 36–39
    - JAZZ-kandidate: Snit 1–10, Snit 21–26 en Snit 36–39
    - IAM-kandidate: Snit 1–10 En Snit 27–39
6. 'n CD-speler wat met batterye werk, moet beskikbaar wees in geval van 'n kragonderbreking.

NASIENROOSTER

AFDELING A: GEHOOR	TOTAAL	NASIENER	MODERATOR
VRAAG 1 (VERPLIGTEND)	6		
VRAAG 2 (VERPLIGTEND)	4		
SUBTOTAAL	10		

AFDELING B: HERKENNING	TOTAAL	NASIENER	MODERATOR
VRAAG 3 (VERPLIGTEND)	4		
EN			
VRAAG 4 (WKM)	8		
OF			
VRAAG 5 (JAZZ)	8		
OF			
VRAAG 6 (IAM)	8		
SUBTOTAAL	12		

AFDELING C: VORM	TOTAAL	NASIENER	MODERATOR
VRAAG 7 (VERPLIGTEND)	8		
SUBTOTAAL	8		

GROOTTOTAAL	30		
--------------------	-----------	--	--

VRAAG 2

Speel Snit 3 EEN keer om 'n algemene oorsig te gee.

Luister na die uittreksel uit *Think of Me (Phantom of the Opera)* terwyl jy die vokale partituur volg. Beantwoord die vrae wat volg.

Antwoord:

Think of me, think of me fond - ly when we've said good -

4
bye. Re - mem - ber me once in a while, — please

7
2.2
pro - mise me you'll try. Then you'll find — that once a -

10
2.3
gain you long — to take your heart back and be free. If you

13
e - ver find a mo - ment, spare a thought for me.

Speel Snit 4 TWEE keer.

- 2.1 Benoem die interval wat by **2.1** (in die vokale party) in maat 4 gevorm word, bv. Majeur 2de.

Antwoord: Volmaakte oktaaf/8ste

<i>Volmaakte/Rein oktaaf/8ste</i>	= 1 punt
<i>Slegs oktaaf</i>	= geen punt

(1)

Speel Snit 5 TWEE keer.

- 2.2 Benoem die kadens by **Error! Not a valid link.** in maat 7 en 8.

Antwoord:

Onvolmaakte (kadens)

<i>Onvolmaakte (kadens)</i>	= 1 mark
-----------------------------	----------

(1)

Speel Snit 6 TWEE keer.

- 2.3 Hierdie uittreksel begin in maat 9. Jy sal 'n nie-akkoordnoot by **2.3** in die vokale party van maat 11 hoor.

- 2.3.1 Noteer hierdie noot op die partituur.

Antwoord:

Die E-noot

(1)

- 2.3.2 Noem die tipe nie-akkoordnoot.

Antwoord:

Terughouding

(1)

<i>Genoteerde noot</i>	= 1 punt
<i>Terughouding</i>	= 1 punt

[4]**TOTAAL AFDELING A: 10**

AFDELING B: HERKENNING VAN MUSIEKKONSEPTE**VRAAG 3: ALGEMENE BELUISTERING (VERPLIGTEND)**

Bestudeer die items in KOLOM A in VRAAG 3.1–3.4 vir twee minute.

Nota aan nasiener: Indien 'n kandidaat meer as twee items by 'n vraag merk, moet slegs die eerste twee items nagesien word.

Speel Snit 7 TWEE keer.

- 3.1 Merk TWEE items in KOLOM A wat met Snit 7 verband hou. Maak 'n kruisie (X) in TWEE toepaslike blokkies.

Antwoord:

KOLOM A	Snit 7
Ragtime	
Idiofoon	X
Tromboon	
Sikliese akkoordstruktuur	X
Trompet	X
Pentatonies	

Enige 2 = 2 punte

(2)

Speel Snit 8 TWEE keer.

- 3.2 Merk TWEE items in KOLOM A wat met Snit 8 verband hou. Maak 'n kruisie (X) in TWEE toepaslike blokkies.

Antwoord:

KOLOM A	Snit 8
Anakrusis	X
Allegro	
Homofonies	X
Accelerando	
Polifonies	
Pizzicato	X

Enige 2 = 2 punte

(2)

Speel Snit 9 TWEE keer.

- 3.3 Merk TWEE items in KOLOM A wat met Snit 9 verband hou. Maak 'n kruisie (X) in TWEE toepaslike blokkies.

Antwoord:

KOLOM A	Snit 9
Alt	
Aërofoon	
Ostinato	X
Amerikaanse Jazz	
Idiofoon	X
Sintetiseerder	X

Enige 2 = 2 punte

(2)

Speel Snit 10 TWEE keer.

- 3.4 Merk TWEE items in KOLOM A wat met Snit 10 verband hou. Maak 'n kruisie (X) in TWEE toepaslike blokkies.

Antwoord:

KOLOM A	Snit 10
Koor	X
Polifonies	
Alla marcia	X
Pedaalpunt	X
Big Band	
Tranquillo	

Enige 2 = 2 punte

(2)
[4]

Beantwoord VRAAG 4 (WKM) ÓF VRAAG 5 (JAZZ) ÓF VRAAG 6 (IAM).**VRAAG 4: WKM**

4.1 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 11 EEN keer.

4.1.1 Identifiseer die komponis en titel van hierdie werk. (2)

Antwoord:

Komponis: (Felix) Mendelssohn

Titel: *Hebrides Overture of Fingal se Grot*

<i>Mendelssohn</i>	= 1 punt
<i>Hebrides Overture of Fingal se Grot</i>	= 1 punt vir enige antwoord
<i>Slegs Overture</i>	= Geen punt

Speel Snit 12 TWEE keer.

4.1.2 Watter melodiese komposisietegniek hoor jy in die altviool en fagotpartye aan die begin van hierdie uittreksel?

Antwoord:

- Sekwens
- Herhaling

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

Speel Snit 13 TWEE keer.

4.1.3 Watter EEN van die volgende terme beskryf die melodiese materiaal van die strykers en fluite in hierdie uittreksel die beste? Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

Cantabile	Arpeggio's	~~Chromaties~~	Diatonies
-----------	------------	-----------------------	-----------

Antwoord:

Chromaties

Chromaties = 1 punt

(1)

Speel Snit 14 TWEE keer.

- 4.1.4 Gee 'n geskikte Italiaanse term om die dinamiese vlak van die melodiese lyn in hierdie uittreksel te beskryf.

Antwoord:

- Fortissimo (ff)
- Forte (f)
- Crescendo

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

- 4.2 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 15 EEN keer.

- 4.2.1 Identifiseer die genre van hierdie musiek.

Antwoord:

- Opera
- Duet

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt
Aria = geen punt

(1)

- 4.2.2 Noem die karakters wat in hierdie uittreksel sing.

Antwoord:

- Papageno
- Papagena

Papageno = 1 punt
Papagena = 1 punt

(2)

Speel Snit 16 EEN keer.

- 4.2.3 Skryf 'n geskikte Italiaanse term neer om die verandering van tempo aan die einde van hierdie uittreksel te beskryf.

Antwoord:

- Ritardando
- Ritenuto
- Allargando

Ritardando/ Ritenuto/Allargando = 1 punt
Enige ander korrekte term sal aanvaar word

(1)

Speel Snit 17 EEN keer.

- 4.2.4 Kies die woord wat die artikulasie in die begeleiding van hierdie uittreksel die beste beskryf. Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

~~Staccato~~	Leggiero	Pizzicato	Vivace
---------------------	----------	-----------	--------

Antwoord:

Staccato

Staccato = 1 punt

(1)

- 4.3 Luister na TWEE uittreksels uit Beethoven se *Simfonie Nr. 6* wat elk twee keer gespeel sal word en beantwoord die vrae.

Speel Snit 18 TWEE keer.

- 4.3.1 Hierdie uittreksel begin met 'n solo houtblaasinstrument wat gevolg word deur 'n solo koperblaasinstrument. Noem elk van hierdie instrumente.

Antwoord:

Houtblaasinstrument: Klarinet

Koperblaasinstrument: Horing (Franse Horing)

Houtblaasinstrument: Klarinet = 1 punt
Koperblaasinstrument: Horing (Franse Horing) = 1 punt

(2)

- 4.3.2 Identifiseer die beweging waaruit hierdie uittreksel geneem is..

Antwoord:

Vyfde beweging

Vyfde beweging = 1 punt

(1)

Speel Snit 19 TWEE keer.

- 4.3.3 Identifiseer die beweging waaruit hierdie uittreksel geneem is..

Antwoord:

Eerste beweging

Eerste beweging = 1 punt

(1)

Speel Snit 20 TWEE keer.

- 4.3.4 Kies die korrekte tydmaatteken vir hierdie uittreksel. Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

$\frac{4}{4}$	$\frac{6}{8}$	~~$\frac{3}{4}$~~	$\frac{9}{8}$
---------------	---------------	-------------------------------------	---------------

Antwoord:

$\frac{3}{4}$

$\frac{3}{4}$ = 1 punt

(1)

- 4.3.5 Merk die karakter of stemming van hierdie uittreksel in KOLOM A. Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

KOLOM A	Snit 20
Lento	
Tranquillo	
Agitato	
Maestoso	X

Antwoord:

Maestoso

Maestoso = 1 punt

(16 ÷ 2) (1)
[8]

OF

VRAAG 5: JAZZ

5.1 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 21 EEN keer

5.1.1 Met watter EEN van die volgende terme assosieer jy hierdie uittreksel? Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

Marabi	Mbaqanga	~~Jazz in ballingskap~~
--------	----------	--------------------------------

Antwoord:

Jazz in ballingskap

<i>Jazz in ballingskap = 1 punt</i>
----

(1)

5.1.2 Skryf die titel van hierdie werk neer.

Antwoord:

Mra

<i>Mra = 1 punt</i>
----

(1)

5.1.3 Noem TWEE kunstenaars wat met hierdie uittreksel geassosieer word.

Antwoord:

- Chris McGregor
- Louis Moholo
- Dudu Pukwana
- Mongezi Feza

<i>Enige twee korrekte antwoorde = 2 punte</i>
--

(2)

Speel Snit 22 TWEE keer.

5.1.4 'n Herhalende ritmiese voortstuwung word in hierdie uittreksel gehoor. Watter instrument(e) word in hierdie verband gehoor? Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

Instrument(e)	Snit 22
Horingafdeling, bas en klavier	
Simbale, bas en klavier	X

Slegs klavier	
---------------	--

Antwoord:

Simbale, bas en klavier

<i>Simbale, bas en klavier</i>	<i>= 1 punt</i>
--------------------------------	-----------------

(1)

5.2 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 23 EEN keer

5.2.1 Identifiseer die Suid-Afrikaanse jazz-styl.

Antwoord:

Kwela
Penniefluit jive

Enige korrekte antwoord = 1 punt

(1)

5.2.2 Gee TWEE redes vir jou antwoord op VRAAG 5.2.1.

Antwoord:

- Prominente melodiese instrument (gewoonlik 'n penniefluit of saksofoon, of beide)
- Township jive-ritme
- Skiffle-agtige pols

Enige twee korrekte antwoorde = 2 punte

(2)

5.2.3 Noem EEN kunstenaar wat met hierdie uittreksel geassosieer word.

Antwoord:

- Elias Lerole
- Lemmy Mabaso
- Spokes Mashiyane

Enige korrekte antwoord = 1 punt

(1)

5.2.4 Noem die titel van die werk.

Antwoord:

- *See You Later, Little Lemmy*

See You Later, Little Lemmy = 1 punt

(1)

5.3 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 24 EEN keer.

5.3.1 Identifiseer die Suid-Afrikaanse jazz-styl.

Antwoord:

- Mbaqanga
- Afro-soul

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

5.3.2 Gee TWEE redes vir jou antwoord op VRAAG 5.3.1.

Antwoord:

- Aaneenlopende herhaling van musiekmateriaal bo-oor 'n ritmiese ostinato
- 'n Mengsel van Westerse instrumente en Suid-Afrikaanse vokale styl
- Sikliese akkoordstrukture – soortgelyk aan marabi
- Tipiese mbaqanga instrumentale benadering (bas en klavierborde)
- Roep en antwoord

Enige TWEE korrekte antwoorde = 2 punte

(2)

5.3.3 Noem die vroulike sanger wat met hierdie uittreksel geassosieer word.

Antwoord:

- Miriam Makeba

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

Speel Snit 25 EEN keer.

5.3.4 Beskryf hoe die roep-en-antwoord-tegniek in hierdie uittreksel gebruik word.

Antwoord:

Die hoofsanger verskaf die vokale materiaal (roep) en die agtergrondsangers reageer (antwoord) met nuwe vokale materiaal.

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

Speel Snit 26 EEN keer.

- 5.3.5 Met watter van die volgende items assosieer jy hierdie uittreksel?
Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

☒ Riff	☐ Elektriese orrel	☐ Polifonie
--	---	------------------------------------

Antwoord:

Riff

Riff = 1 punt

(1)

(16 ÷ 2) [8]

OF

VRAAG 6: IAM

6.1 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 27 EEN keer.

6.1.1 Identifiseer die Suid-Afrikaanse styl. Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

Marabi	☒ Mbaqanga	Isicathamiya
--------	--	--------------

Antwoord:

Mbaqanga

Mbaqanga = 1 punt

(1)

6.1.2 Gee TWEE redes vir jou antwoord op VRAAG 6.1.1.

Antwoord:

- Aaneenlopende herhaling van musikale materiaal bo-oor 'n ritmiese ostinato
- Gebruik van herhalende melodiese kitaar riffs
- Verwewing van 2 kitaarlyne

Enige twee korrekte antwoorde = 2 punte

(2)

Speel Snit 28 EEN keer.

6.1.3 Noem die kunstenaar/groep wat jy met hierdie uittreksel assosieer.

Antwoord:

Mahotella Queens of enige vroulike Mbaqangagroep

Enige vroulike Mbaqangagroep = 1 punt

(1)

6.2 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 29 EEN keer.

6.2.1 Met watter tipe lied assosieer jy hierdie uittreksel? Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

Bruilofslied	Begrafnislied	☒ Struggle-lied	Oorlogslied
--------------	---------------	---	-------------

Antwoord:

Struggle-lied

Struggle-lied = 1 punt

(1)

Speel Snit 30 EEN keer.

- 6.2.2 Met watter tipe lied assosieer jy hierdie uittreksel? Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

~~Wiegeliëd~~	Vieringslied	Inlywingslied	Werklied
----------------------	--------------	---------------	----------

Antwoord:
Wiegeliëd

Wiegeliëd = 1 punt

(1)

Speel Snit 31 en 32 TWEE keer direk na mekaar.

- 6.2.3 Luister na die TWEE snitte wat TWEE keer na mekaar gespeel word.

Voltooi die tabel hieronder. Identifiseer die stemtipe, komposisietegniek en slaginstrument wat in elke snit gebruik word.

(3)

Antwoord:

	Snit 31	Snit 32
Stemtipe	<ul style="list-style-type: none"> • SAT • Solo en groepsang 	<ul style="list-style-type: none"> • Mannekoor • Solo en groepsang
Komposisietegniek	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag en antwoord • Herhaling 	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag en antwoord • Herhaling
Slaginstrument	<ul style="list-style-type: none"> • Tromme • Skutter (Ratel) • Krepitasie 	<ul style="list-style-type: none"> • Verskeie tromme • Liggaamsperkussie (handeklap)

Een antwoord per blokkie - $6 \div 2 = 3$ punte

- 6.3 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 33 EEN keer.

- 6.3.1 Identifiseer die chordofoon wat jy in die inleiding van hierdie uittreksel hoor.

Antwoord:

- Lesiba
- Ugwala
- Makwindi

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

6.3.2 Noem die stemtipe van die solis wat die melodie aankondig.

Antwoord:

Tenoor

Tenoor = 1 punt

(1)

6.3.3 Identifiseer die vokale komposisietegniek wat in hierdie uittreksel gebruik word. Maak 'n kruisie (X) in die toepaslike blokkie.

~~Vraag en antwoord~~	Ululasie	Krepitasie	Nabootsing
------------------------------	----------	------------	------------

Antwoord:

Vraag en antwoord

Vraag en antwoord = 1 punt

(1)

6.4 Luister na die uittreksels en beantwoord die vrae wat volg.

Speel Snit 34 en 35 TWEE keer direk na mekaar.

Identifiseer TWEE instrumente in elk van die uittreksels.

Antwoord:

	Snit 34	Snit 35
Instrumente	Kitaar (geplukke klank) Konsertina Tromstel Baskitaar Manlike stem	Horings/Lenaka Elektriese kitare Skutters (Ratels) Tradisionele tromme

Instrumente: 2x2 = 4 punte

(4)

(16 ÷ 2)

[8]

TOTAAL AFDELING B:

12

AFDELING C: VORM

VRAAG 7

Lees en bestudeer die vrae vir EEN minuut.

Speel Snit 36 EEN keer.

Luister na die volgende stuk terwyl jy die partituur bestudeer.

Antwoord:

ROMANCE

Anon.

The musical score for 'ROMANCE' is written in treble clef, 3/4 time, and D major. It is divided into two sections, A and B. Section A begins at measure 1 and concludes at measure 12. Section B starts at measure 17 and ends at measure 24. The score features several musical elements: triplets in measures 1, 2, and 3 of section A; dynamics of piano (p) throughout; and repeat signs with first and second endings at measures 13-16. Section B includes a key signature change to D major (indicated by three sharps) at measure 17 and a fermata at measure 24.

25

29

33

37

41

45

7.4.2

1.

2.

A

7.1 Noem die oorkoepelende vorm van hierdie werk.

Antwoord:

Drieledige vorm

ABA

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

- 7.2 Motiveer jou antwoord op VRAAG 7.1 deur die hoofseksies op die partituur aan te dui. Skryf hoofletters bokant die notebalk neer.

Antwoord:

Seksie	Maatnommers
A	1–16
B	17–32
A	33–48

1 punt vir elke korrekte seksie = 3 punte

(3)

- 7.3 Noem die hooftoonsoort van die werk in maat 1–16.

Antwoord:

E mineur

E mineur = 1 punt

(1)

- 7.4 Na watter toonsoort moduleer (verander toonsoort) die werk in maat 17?

Antwoord:

E majeur/Tonika-majeur

E Majeur/Tonika-majeur = 1 mark

(1)

Speel Snit 37 EEN keer.

- 7.5 Watter komposisietegniek word in die basparty in maat 1–5 gebruik?

Antwoord:

- Pedaalpunt
- Herhaling van die basnoot
- Grondnoot van die akkoord word aangehou

Enige EEN korrekte antwoord = 1 punt

(1)

Speel Snit 38 EEN keer.

- 7.6 Hierdie snit begin in maat 27. Noem die kadens in maat 30–32.

Antwoord:

Volmaakte (kadens)

Volmaakte (kadens) = 1 punt

(1)

Speel Snit 39 EEN keer.

[8]

TOTAAL AFDELING C: 8
GROOTTOTAAL: 30